

บุหงาอาลัย เมื่อปลายยุคน้ำแข็ง : การอุทิศดอกไม้แด่ผู้ล่วงลับที่เก่าที่สุด

ทงศักดิ์ เลิศพิพัฒน์วรกุล เก็บความจาก :

(1) Griffiths, Sarah. 2 July 2013. "When we first started remembering the dead with flowers: Scientists discover mint and sage laid by grave 14,000 YEARS AGO" Accessed 13 July 2013. Available from

<http://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-2353484/Scientists-discover-oldest-grave-flowers-14-000-years-ago--dead-buried-mint-sage.html>

(2) Feldman, Rachel. 2 July 2013. "Earliest Evidence of Using Flower Beds for Burial Found in Raqefet Cave in Mt. Carmel"

Accessed 13 July 2013. Available from <http://newmedia-eng.haifa.ac.il/?p=6429>

การแสดงความเคารพอาลัย หรือระลึกถึงบุคคลอันเป็นที่รักที่เสียชีวิตไปของคนในสังคมปัจจุบัน ประการหนึ่งคือ การวางหรืออุทิศดอกไม้ให้กับผู้ตาย ณ หลุมฝังศพ หรือสถานที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานที่เสียชีวิต

จากการศึกษาของนักวิจัยที่ประเทศอิสราเอลเมื่อไม่นานมานี้พบว่า ธรรมเนียมการอุทิศดอกไม้แด่ผู้ล่วงลับ อาจเกิดขึ้นมาไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นปีมาแล้ว

Prof. Dani Nadel จากมหาวิทยาลัยแห่งไฮฟา (University of Haifa) ผู้ควบคุมการขุดค้นแหล่งโบราณคดี Raqefet Cave ใน Mt. Carmel ประเทศอิสราเอล เปิดเผยถึงการขุดค้นที่แหล่งโบราณคดีดังกล่าวในปี พ.ศ.2556 ว่าพบสุสานของคนในวัฒนธรรม *Natufian* ทั้งหลุมฝังศพและโครงกระดูกมนุษย์ตั้งแต่วัยทารกจนถึงผู้ใหญ่ จำนวน 29 โครง กำหนดอายุจากตัวอย่างอินทรีย์วัตถุด้วยวิธีเรดิโอคาร์บอนได้ค่าอายุ 13,700-11,700 ปีมาแล้ว ตรงกับช่วงปลายยุคน้ำแข็ง

ในจำนวนหลุมฝังศพทั้งหมด มีอยู่ 4 หลุม ที่พบร่องรอยสำคัญบนผิวดินใต้โครงกระดูกกันหลุมศพ นั่นคือรอยประทับของต้นไม้ประเภทพืชดอก ในกลุ่มไม้พุ่มหรือไม้เถาที่หน้าตัดลำต้นเป็นรูปสี่เหลี่ยม (square stem) โดยเฉพาะพืชวงศ์กะเพราหรือวงศ์มินต์ (family Lamiaceae) และพืชในสกุลชัลเวีย (genus *Salvia*) รวมทั้งพืชในสกุลกก (Sedge)

[ปัจจุบันต้นชัลเวียจูไดก้า (*Salvia judaica* หรือ Judean sage) ซึ่งเป็นชัลเวียชนิดหนึ่ง ยังคงขึ้นอยู่ในพื้นที่ไม่ไกลจากถ้ำนัก]

นอกจากนี้ ภายในหลุมศพยังพบกระดูกสัตว์ เครื่องมือหิน วัตถุที่ทำจากหิน และก้อนหินที่ไม่มีร่องรอยตกแต่งใดๆ ทีมขุดค้นตีความว่าบางทีหลักฐานเหล่านี้อาจเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์บางอย่าง รวมถึงอาจมีงานเลี้ยงขณะฝังศพด้วย

จากหลักฐานต่างๆ ผู้ขุดค้นสันนิษฐานถึงขั้นตอนการฝังศพว่า เริ่มต้นจากการขุดหลุมลึกลงไปในพื้นที่ดินของถ้ำให้มีขนาดและความลึกตามต้องการ การขุดหลุมน่าจะเป็นไปด้วยความตั้งใจและค่อนข้างประณีต โดยพิจารณาจากร่องรอยการสกัดหินพื้นถ้ำและการตกแต่งหลุมศพ จากนั้นนำต้นไม้ประเภทพืชดอกที่มีกลิ่นหอม โดยเฉพาะพืชในวงศ์มินต์และสกุลซัลเวียที่ขึ้นอยู่ในละแวกถ้ำ มาปูดาดที่ก้นหลุมและผนังหลุมศพ แล้วจึงวางร่างผู้เสียชีวิตทับลงไปพร้อมกับวัตถุทิศต่างๆ โดยเฉพาะเครื่องมือหิน

สภาพดินขณะฝังศพน่าจะเป็นดินโคลน จึงทำให้เกิดรอยประทับของพืชได้ง่าย ส่วนเหตุที่ไม่พบรอยประทับของวัตถุคงทนถาวรอย่างก้อนหินหรือเครื่องมือหินก็ชี้ให้เห็นว่า พืชดอกที่นำมาปูก้นหลุมมีจำนวนมากมายหลายต้นและปูไว้อย่างหนาแน่น ทำให้วัตถุที่วางอยู่ด้านบนไม่มีโอกาสได้สัมผัสดินขณะเป็นดินโคลน

โดยทั่วไปหลุมฝังศพ 1 หลุม จะใช้ฝังร่างผู้เสียชีวิต 1 ร่าง แต่ก็พบบ้างว่าบางหลุมบรรจุศพผู้ตายถึง 2 ศพ ดังเช่นหลุมฝังศพที่พบร่องรอยของพืชมากที่สุด เป็นหลุมฝังศพเด็กวัยรุ่น 2 คน อายุระหว่าง 12-15 ปี ทั้ง 2 ร่างถูกฝังไว้ชิดติดกันในท่านอนหงายอเอ่า หันศีรษะไปในทิศทางเดียวกัน

หลุมฝังศพที่ฝังร่างเด็กวัยรุ่น 2 คน อายุระหว่าง 12-15 ปี เป็นหลุมศพที่พบร่องรอยของพืชมากที่สุด

(ที่มา : <http://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-2353484/Scientists-discover-oldest-grave-flowers-14-000-years-ago--dead-buried-mint-sage.html>)

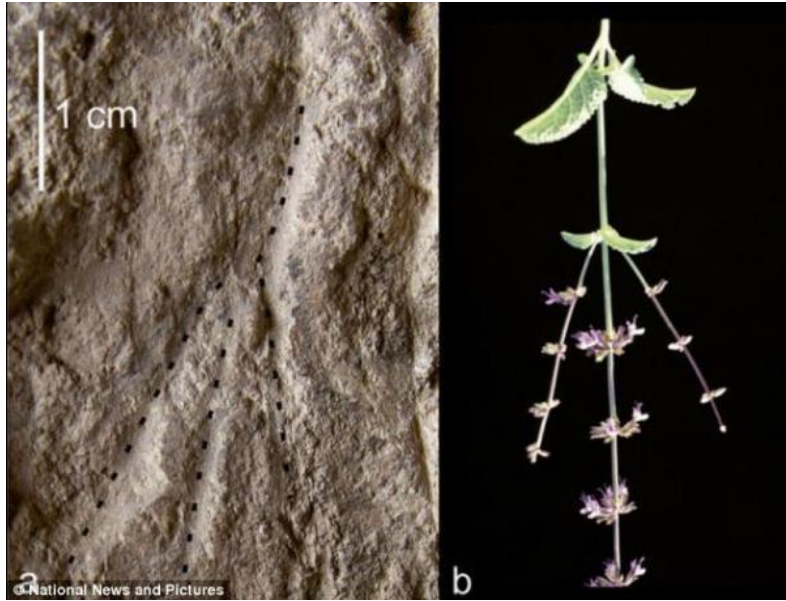
นอกจากรอยประทับของพืชในหลุมศพแล้ว ผู้วิจัยยังพบอนุขนาดเล็กของพืช (phytoliths) วงศ์หญ้า พืชสกุลกกและอ้อ ทั้งในถ้ำและนอกถ้ำ ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญสนับสนุนรอยประทับของพืชเหล่านั้น

Prof. Nadel ตีความว่าการฝังศพในหลุมที่พบร่องรอยพืช น่าจะเกิดขึ้นในฤดูใบไม้ผลิ เนื่องจากเป็น ช่วงเวลาที่พืชเหล่านี้ออกดอก และอาจชี้ให้เห็นว่าคนในวัฒนธรรม Natufian ที่ดำรงชีพด้วยการหาของป่า-ล่า สัตว์ รู้จักใช้ประโยชน์จากพืชตามธรรมชาติได้อย่างเข้มข้น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเริ่มทำเกษตรกรรมใน เวลาต่อมา

นับได้ว่าหลักฐานที่พบใน Raqefet Cave เป็นหลักฐานการอุทิศดอกไม้ให้กับผู้ตายที่เก่าที่สุดในโลก ณ ขณะนี้

ตัวอย่างพืชมีกลิ่นหอมในสกุลซัลเวีย (genus *Salvia*) (ช่าย) และ พืชวงศ์มินต์ (family *Lamiaceae*) (ขวา) ที่ปรากฏรอยประทับส่วนลำต้นและดอก ในหลุมศพของคนในวัฒนธรรมนาทูเฟียน อายุกว่า 13,000 ปีมาแล้ว (ที่มา : <http://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-2353484/Scientists-discover-oldest-grave-flowers-14-000-years-ago--dead-buried-mint-sage.html>)

รอยประทับของพืชมีกลิ่นหอม ปรากฏที่ก้นหลุมศพของคนในวัฒนธรรมนาทูเฟียน อายุกว่า 13,000 ปีมาแล้ว

(ที่มา : <http://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-2353484/Scientists-discover-oldest-grave-flowers-14-000-years-ago--dead-buried-mint-sage.html>)

แม้ว่าก่อนหน้านี้จะมีการค้นพบละอองเรณูดอกไม้ในหลุมศพของนีแอนเดอธัล (Neanderthal) ในประเทศอิรัก ที่มีอายุเก่าแก่กว่าที่ Raqefet Cave แต่จากหลักฐานต่างๆ ชี้ให้เห็นว่า ละอองเรณูเหล่านั้นน่าจะเกิดจากการกระทำของสัตว์ฟันแทะสมัยหลัง ที่มีอุปนิสัยชอบสะสมดอกไม้และเมล็ดพืชไว้ในรูใต้ดิน มากกว่าการตั้งใจฝังดอกไม้ไว้ในหลุมศพ

การศึกษาที่ผ่านมาพบว่าดอกไม้สามารถใช้กระตุ้นอารมณ์ทางบวกของมนุษย์ได้ ดอกไม้ถูกใช้เป็นการแสดงความเห็นอกเห็นใจ ความภาคภูมิใจ และความสุข ในทางศาสนาความเชื่อ ดอกไม้ยังถูกใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารทางจิตวิญญาณอีกด้วย

ในสมัยโรมัน ชาวโรมันโบราณมักจะวางดอกไม้ลงในหลุมศพของผู้เสียชีวิตด้วย เพื่อเป็นการอวยพรและตกแต่งหลุมศพให้เป็นเหมือนสวนดอกไม้ สำหรับส่งวิญญาณผู้ตายให้เดินทางอย่างมีความสุข

ประโยชน์ของดอกไม้นอกจากมีความสวยงามและความหมายเหมาะกับการเป็นของอุทิศเพื่อแสดงความอาลัยรักและอวยพรให้กับผู้ตายแล้ว กลิ่นหอมของดอกไม้ยังอาจช่วยกลบกลิ่นอันไม่พึงประสงค์ของซากศพ เป็นการป้องกันสัตว์กินซากและสัตว์ฟันแทะที่มักจะมารบกวนร่างผู้ล่วงลับอยู่เสมอ

Prof. Nadel ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า สุสานของคนในวัฒนธรรม Natufian เช่นที่ Mt. Carmel มักอยู่ในคูหาแรกของถ้ำ หรือไม้ที่พื้นลานด้านล่างถ้ำ (terraces located below the caves) ขณะที่วัฒนธรรมที่เก่า

กว่าจะฝังร่างผู้ตายอย่างไร้แบบแผนที่ชัดเจน ดังนั้น Prof. Nadel จึงตั้งข้อสังเกตว่าการมีพื้นที่สุสาน โดยเฉพาะและการเตรียมหลุมศพ แสดงให้เห็นถึงกระบวนการเตรียมการวางแผน แฝงไปด้วยนัยทางสังคมและความเชื่อ ซึ่งให้เห็นถึงความซับซ้อนในสังคมของกลุ่มคนที่ดำรงชีวิตแบบล่าสัตว์-หาของป่ายุคสุดท้าย หรือช่วงปลายสุดของสมัยไพลสโตซีน (Pleistocene) ก่อนเข้าสู่สมัยชุมชนเกษตรกรรมในเวลาต่อมา

นอกจากนั้น การฝังศพในพื้นที่ที่จัดไว้โดยเฉพาะหรือพื้นที่สุสาน และพิธีกรรมการอันซับซ้อนเช่นพิธีศพที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในวัฒนธรรม Natufian แถบ Mt. Carmel นอกจากจะสะท้อนถึงความซับซ้อนทางสังคมแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงการเกิดและมีองค์กรทางสังคม เอกลักษณ์ชุมชน ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความเข้มแข็งทางจิตใจของสมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการรวมกลุ่มเพื่อเผชิญหน้ากับกลุ่มคนหรือชุมชนอื่นๆ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร รวมทั้งการเติบโตขึ้นของความขัดแย้งระหว่างชุมชน การต่อสู้เพื่อแย่งชิงที่ดิน อาหาร และทรัพยากร ในช่วงปลายสุดของยุคน้ำแข็ง

บรรณานุกรม

- Griffiths, Sarah. 2 July 2013. "When we first started remembering the dead with flowers: Scientists discover mint and sage laid by grave 14,000 YEARS AGO" Accessed 13 July 2013. Available from <http://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-2353484/Scientists-discover-oldest-grave-flowers-14-000-years-ago--dead-buried-mint-sage.html>
- Feldman, Rachel. 2 July 2013. "Earliest Evidence of Using Flower Beds for Burial Found in Raqefet Cave in Mt. Carmel" Accessed 13 July 2013. Available from <http://newmedia-eng.haifa.ac.il/?p=6429>
- Bar-Yosef, Ofer. "The Natufian Culture in the Levant, Threshold to the Origins of Agriculture" *Evolutionary Anthropology*. On-line. Accessed 13 July 2013. Available from <http://www.columbia.edu/itc/anthropology/v1007/baryo.pdf>
- Nadel, Dani. "Earliest floral grave lining from 13,700–11,700-y-old Natufian burials at Raqefet Cave, Mt. Carmel, Israel" Accessed 20 November 2013. Available from <http://www.pnas.org/content/110/29/11774/F1.expansion.html>
- Lengyel, György, Elisabetta Boaretto, Laurent Fabre, and Avraham Ronen. "NEW AMS 14C DATES FROM THE EARLY UPPER PALEOLITHIC SEQUENCE OF RAQEFET CAVE, MOUNT CARMEL, ISRAEL" *RADIOCARBON* 48, Nr 2 (2006) : 253–258.